

Економічні науки

Черненко Наталя Олександрівна

доктор економічних наук, доцент,

Кафедра міжнародної економіки

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Шенгер Мирослава Іванівна

студентка

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА СТАН СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

***Анотація.** Досліджено вплив економічної кризи на стан, тенденції та перспективи розвитку страхування життя в Україні, з'ясовано його значення для держави та суспільства, проаналізовано шкалу пріоритетів українців, Визначено фактори впливу на ефективність діяльності страхових компаній, що займаються страхуванням життя, виявлено причин, що негативно впливають на ринок страхування життя в Україні. Окреслено заходи відновлення довіри населення до страхових компаній, яка в останні роки значно знизилася.*

***Ключові слова:** страхування життя, економічна криза, стан страхування, джерела фінансування, соціальний пакет, страховий поліс.*

Останнім часом шкала пріоритетів українців змінилася, цінності життя й здоров'я перемістилися на кілька щаблів вище. Зросла кількість тих, хто переконаний, що життя і здоров'я - це капітал, який необхідно

страхувати. Цей вид страхової послуги здатен дати гарантію безпеки, покращити якість життя, мінімізувати наслідки соціальних викликів.

Причиною появи відносин у сфері страхування життя є наявність страхового ризику втрати життя чи працездатності, а також виникнення фінансових потреб після досягнення пенсійного віку або інших непередбачуваних подій [1]. Страхування життя спрямоване на вирішення перелічених подій шляхом компенсації фінансових втрат. Особливої актуальності набуває ця проблема сьогодні, у період світової пандемії.

Страхування життя має важливе значення для держави та суспільства. Страховики коштом внесків за договорами страхування життя створюють резерви, які стають джерелом зростання інвестицій в економіку. Страхування життя доповнює державну систему соціального захисту та додає застрахованим упевненості в їх власному майбутньому та майбутньому їхніх нащадків, воно має економічну природу й водночас набуває соціального характеру, бо виконує функції, що спрямовані на безпеку та добробут населення.

Ефективна діяльність страхових компаній, що займаються страхуванням життя, неможлива при нестабільній національній та світовій економіці. Низький рівень розвитку фінансового ринку та його нестабільність зменшують привабливість страхування, воно може бути в таких умовах взагалі недоцільним.

У докризовий період до 2008 року в Україні спостерігалася швидка динаміка зростання кількості установ, що спеціалізуються на страхуванні життя. З 2010 року їх чисельність почала зменшуватися. Це призвело до того, що кількість компаній, що займаються страхуванням життя, у сім разів менша від тих, що здійснюють інші види страхування. Але і при такому співвідношенні на страховому ринку України функціонує надмірна кількість страховиків. Кількість страхових компаній (СК) станом на 01.07.2020 становила 215, з яких 20 СК зі страхування життя (СК "Life") та

195 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). Станом на 01.07.2021 в порівнянні з аналогічним періодом 2020 року кількість страхових компаній зменшилась на 34 СК [2].

Таблиця 1

**Показники страхового ринку
I півріччя 2020 року та I півріччя 2021 року**

К-ть страховиків у ДРФУ	I півріччя 2020 року					
	ДРФУ	Ліцензіати	Страхові премії, млн. грн.	Страхові виплати, млн. грн.	Страхові резерви, млн. грн.	Прийнятні активи, млн. грн.
Всього, з них:	215	209	21008,0	7278,6	31359,1	47341,0
non-life	195	190	18714,0	7022,1	20085,1	34044,0
life	20	19	2293,9	256,5	11274,1	13297,0

К-ть страховиків у ДРФУ	I півріччя 2021 року					
	ДРФУ	Ліцензіати	Страхові премії, млн. грн.	Страхові виплати, млн. грн.	Страхові резерви, млн. грн.	Прийнятні активи, млн. грн.
Всього, з них:	181	177	24779,8	8703,3	35030,9	51538,1
non-life	162	158	22079,8	8327,3	21931,3	36100,5
life	19	19	2700,0	376,0	13099,6	15437,6

Джерело: [4]

Більшість малопотужних страховиків є фінансово нестабільними, що негативно впливає на формування довіри до страхового ринку загалом. Двадцять найбільших страхових компаній, що займаються страхуванням життя, акумулюють 99, 5% загального обсягу страхових платежів, інші п'ятнадцять страхових компаній збирають лише 0,5% страхових платежів. Висока концентрація страхового ринку свідчить про те, вітчизняна економіка переобтяжена великою кількістю страхових компаній, частка з яких навіть не здатна надавати якісні страхові послуги, розраховуватися за

власними зобов'язаннями та взагалі конкурувати за хоча б невеликий сегмент ринку [3].

Водночас тяжіння ринку страхування життя до монополізації негативно позначається на якості та ціні страхових продуктів. Розмір валових страхових виплат за 2019 рік склав 14 338,3 млн грн, із них зі страхування життя 575,9 млн грн. Це всього 4%, а темп приросту страхових виплат зі страхування життя до 2018 року склав -18,3%.

Одночасно відбувається зменшення кількості страхувальників – юридичних осіб. Це негативне явище є визначальною властивістю погіршення умов функціонування ринку страхування життя в Україні. Це відбувається за рахунок відмови роботодавців закладати страхування життя в соціальний пакет працівника через погіршення економічного стану, що дозволяє скоротити витрати підприємства.

Тенденція вилучення страхування життя із соціального пакету працівників обумовлена набранням чинності Закону України № 2464 –VI від 08.07.2010 року. Згідно з законом, уведено нарахування ЄСВ на деякі види додаткових благ у не грошовій формі, до яких належать і суми страхових внесків, сплачених роботодавцем за договорами довгострокового страхування життя найманих працівників. Визначено, що останні є базою нарахування єдиного внеску. До 01.01 2011 року ці суми ніколи не були об'єктом для нарахування пенсійних внесків. Рівень страхової культури в нашій державі надзвичайно низький і цьому є об'єктивні причини.

Причиною низького рівня страхування є велика недовіра до страхових компаній через негативний досвід страхування у радянські часи, відсутність реальних державних гарантій отримання страхових виплат у разі банкрутства страховика або його шахрайства. Має місце також недобросовісна робота агентів, яка шкодить розвитку страхової культури.

До причин, що негативно впливають на ринок страхування життя в Україні слід віднести різке коливання валютного курсу, недостатній рівень капіталізації страховиків, відсутність надійних інвестиційних проектів та нестабільна політична ситуація. Надзвичайно важливою причиною, що гальмує розвиток страхування життя є низька купівельна спроможність українців. Щоб придбати якісний страховий поліс більшості людей необхідно обмежувати себе в елементарних засобах для існування. Тому вибір робиться не на користь страхування. Результати діяльності страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя, невтішні і вказують на цілковиту залежність ситуації у цій сфері від макроекономічної стабільності та рівня ділової активності в країні.

Вивчивши досвід економічно розвинених країн, наші вчені доводять, що ринок страхування життя стане можливим при середній заробітній платі 500 \$ США на місяць. Якщо ж заробітна плата становить менше, то не варто очікувати на зростання послуг зі страхування життя.

Таким чином, страхування життя є важливим інструментом в забезпеченні соціального захисту населення та важливим джерелом надходження інвестицій в економіку країни. Довготривала економічна криза в Україні призвела до різкого падіння добробуту населення та падіння рівня життя, як наслідок у людей немає вільних коштів для того щоб скористатися послугами страхових компаній, які займаються страхуванням життя.

На сучасному етапі необхідно відновити довіру населення до страхових компаній, яка в останні роки значно знизилася. Для цього треба вжити ряд заходів: розробити концепцію подальшого розвитку страхування життя, створити прозорі засади для діяльності страховиків в Україні, забезпечити захист за довгостроковими видами страхування, такими, як життя, здоров'я та пенсійні програми на законодавчому рівні.

Література

1. Лобова О.М.Тенденції страхування життя в Україні / О.М. Лобова, М.Г. Кудря // Финансовые услуги. 2017. №2. С. 27-33
2. URL: <https://forinsurer.com/files/file00676.pdf>
3. URL: file:///D:/загрузки/finu_2017_2_8.pdf
4. Огляд страхового ринку за I півріччя 2021 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Insurance_market_review_first_half_2021_pr_2021-10-26.pdf?v=4